

Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministrui Edvinui Grikšui

2026 m. rugsėjo 29 d.

SIŪLYMAI DĖL LAZERIŲ EKSPORTO LICENCIJŲ IŠDAVIMO PRAKTIKOS TOBULINIMO

Gerbiamasis Ministre,

Dėkojame už Jūsų dėmesį lazerių eksporto licencijavimo klausimams. Žinome, kad 2026 m. rugpjūčio 24 d. įsakymu Nr. 4-363 iš naujo patvirtinta Komisijos strateginių prekių licencijų išdavimo klausimams spręsti (toliau – Komisija) personalinė sudėtis, o 2026 m. rugpjūčio 26 d. Vyriausybė priėmė nutarimą Nr. 633 dėl licencijavimą nustatančių teisės aktų rengimo taisyklių.

Vertiname šias pastangas, tačiau turime pagrindo manyti, kad vien jų artimiausiu metu neužteks. Nutarimu Nr. 633 patvirtintos ne pačios licencijavimo procedūros, o Licencijavimą nustatančių teisės aktų rengimo taisyklės – metodika, pagal kurią institucijos, prieš įtvirtindamos naują ar keisdamos galiojantį licencijavimą, turi vertinti jo pagrįstumą ir pasirinkti tinkamą modelį. Tai bendro pobūdžio teisėkūros reikalavimai, savaime nenustatantys eksporto kontrolės licencijų išdavimo tvarkos, o jų nuostatos įsigalios tik 2027 m. lapkričio 1 d. – net jei ateityje jais būtų remiamasi keičiant Strateginių prekių licencijavimo taisykles, poveikis pasireikštų ne anksčiau kaip po metų, o šiandien aktualios problemos lieka neišspręstos. Komisijos personalinės sudėties atnaujinimas savo ruožtu keičia atstovaujančius asmenis, o ne institucijų ratą ar sprendimų priėmimo tvarką.

Iš sektoriaus gauto grįžamojo ryšio matyti, kad problemą lemia ne tik procedūros, bet ir jų taikymas: nepakankamas institucijų bendravimas su pareiškėjais, neaiškūs vertinimo kriterijai ir išskaidyta atsakomybė už galutinį sprendimą. Mums žinoma, kad prašymų svarstymas vis dar trunka 4–5 mėnesius, o net Komisijai pritarus licencijos išdavimui su papildomomis sąlygomis, jų derinimas tarp institucijų gali užtrukti dar mėnesį ar pusantro. Daliai mokslinių klientų skirtų sandorių licencijų apskritai nebesiekama dėl nepakankamo sprendimų nuspėjamumo. Tai konkretūs praktikoje pastebėti atvejai, kuriems būtinas tolesnis dėmesys.

Suprantame nacionalinio saugumo, tarptautinių įsipareigojimų ir veiksmingos strateginių prekių kontrolės svarbą. Kartu tikime, kad šiuos tikslus sustiprintų nuoseklus bendradarbiavimas su atsakingai veikiančiomis įmonėmis: aiškinant rizikas ir reikalavimus, padedant jas atpažinti iš anksto ir skatinant veiksmingas vidaus atitikties procedūras.

Todėl teikiame šiuos pasiūlymus dėl praktinių pokyčių:

1. Užtikrinti reguliarias ir išankstines konsultacijas eksportuotojams. Galiojančios Strateginių prekių licencijavimo taisyklės (Vyriausybės 2004 m. liepos 22 d. nutarimo Nr. 932 priedas) tiesioginės pareigos konsultuoti pareiškėjus iki prašymo pateikimo nenustato. Siūlome, kiek leidžia saugumo ir konfidencialumo reikalavimai, paaiškinti vertinimo principus, reikalavimus galutiniam naudotojui ir naudojimui, dokumentų pakankumą bei dažniausias kliūtis. Atskirai aptarti moksliniams klientams skirtus sandorius, nelaikant mokslinio statuso savaimine mažos rizikos garantija.

2. Nustatyti aiškų bendrą maksimalų prašymo nagrinėjimo terminą ir užkirsti kelią jo apėjimui. Galiojančios Taisyklės jau numato, kad valstybės institucijos privalo pateikti išvadas Komisijai ir ministerijai per 12 darbo dienų (Taisyklių 20 punktą), o ministerija sprendimą priima per 25 darbo dienas nuo visų dokumentų gavimo (Taisyklių 22 punktą). Tačiau Taisyklių 28 punktą leidžia šį terminą skaičiuoti iš naujo kaskart, kai institucijoms ar Komisijai reikia papildomų garantijų ar informacijos, nenustatant nei kiek kartų tai gali kartotis, nei per kiek laiko institucijos turi susiderinti dėl papildomų

sąlygų. Mūsų vertinimu, būtent ši vieta praktikoje sudaro didžiąją dalį vilkinimo. Siūlome papildyti Taisyklių 28 punktą bendru kaupiamuoju terminu arba reikalavimu, kad visos papildomos sąlygos ir informacija pareiškėjui būtų nurodomos vienu, o ne keliais paeiliui einančiais prašymais. Kiekvieno prašymo koordinatorius turėtų informuoti pareiškėją, kuriame etape yra prašymas ir kokios informacijos trūksta.

3. Stiprinti sektorinę kompetenciją ir atsakomybę už pagrįstus sprendimus. Pagal Nutarimo Nr. 932 2 punktą Komisiją sudaro po vieną (Ekonomikos ir inovacijų ministerijos – du) skirtingų institucijų atstovą, kuriems strateginių prekių klausimų vertinimas dažniausiai yra ne vienintelė darbo funkcija. Lazerinių technologijų ir jų taikymo vertinimui reikia tam skirto specialistų laiko. Svarbu, kad darbuotojai turėtų aiškų mandatą priimti motyvuotus, rizikos vertinimu paremtus sprendimus, o šių darbuotojų veiklos rezultatai būtų vertinami ir pagal jų kokybę, savalaikiškumą bei aiškumą pareiškėjui.

4. Plėtoti įmonių vidaus atitikties gebėjimus. Organizuoti bendrus institucijų ir eksportuotojų mokymus apie klientų bei galutinio naudojimo patikrą, rizikos signalus ir bendradarbiavimą nustačius galimus pažeidimus. Prireikus pasitelkti tarptautinius eksporto kontrolės ekspertus ir kitų valstybių praktinę patirtį.

5. Sutarti dėl pamatuojamų rezultatų ir jų peržiūros. Stebėti visą laiką nuo prašymo pateikimo iki galutinio sprendimo, atskirai fiksuojant Taisyklių 20 punkte nustatyto institucijų išvadų termino, 22 punkte nustatyto sprendimo termino ir 28 punkte numatyto papildomų sąlygų derinimo trukmę bei dažnumą. Siūlome po trijų mėnesių nuo sutartų priemonių įgyvendinimo pradžios kartu su sektoriaus atstovais įvertinti pažangą.

Būtume dėkingi, jei ministerija pristatytų, kaip priimti ir planuojami pakeitimai spręš šias praktines problemas, kas bus atsakingas už jų įgyvendinimą ir kada eksportuotojai galėtų tikėtis apčiuopiamo rezultato. Siūlome surengti ministerijos, licencijavime dalyvaujančių institucijų ir lazerių sektoriaus atstovų darbinį susitikimą dėl konkrečių veiksmų, atsakomybių ir terminų.

„Investors' Forum“ pasirengęs prisidėti telkiant įmonių patirtį ir konstruktyvius pasiūlymus. Tikimės, kad pradėti pakeitimai taps pagrindu sistemai, kuri patikimai valdo saugumo rizikas ir leidžia Lietuvos aukštųjų technologijų įmonėms laiku bei nuspėjamai vykdyti teisėtą eksportą.

Vykdantysis direktorius

Asociacija „Investors' forum“

Vytautas Šilinskas